

Heydər Əliyev: siyasətdə Qələbə simvolu

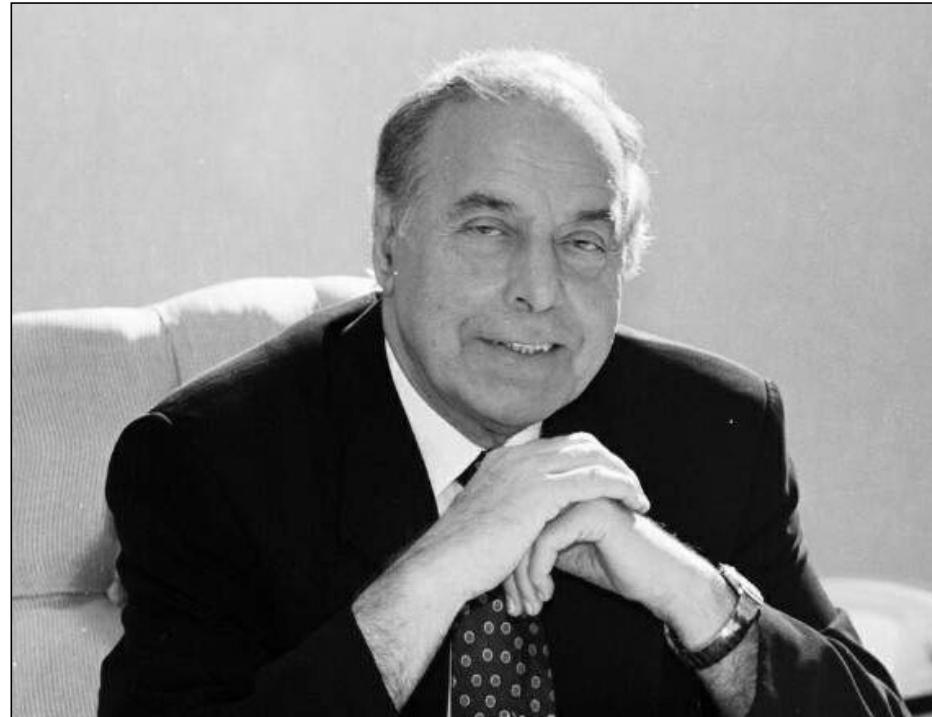
Bu gün orta ve yuxarı yaş nəslidən mənsub olan soydaşlarımızı dünyagörüşü baxımından gənc nəsildən fərqləndirən önemli məziyyətlərindən biri onların mahiyət və struktur etibarı ilə bir-birinin tam əksini olan iki ictimai-siyasi formasiyada, iki fərqli cəmiyyətdə yaşaması və hər iki dövrde cəreyan edən hadisələrin canlı şahidi olmasıdır.

Bir çox gələcək onilliklərin tədqiqat mövzusu olacaq son 50 illik dövr beşəriyyətin həyatına və o cümlədən xalqımızın təleyinə əhəmiyyətli şəkilde təsir etmiş güclü siyasi-iqtisadi və sosial transformasiyalar dövrü kimi tarixə əvviləndir. Lakin bu tarix bizdən çox uzaqda deyil. Yaxşı xatırlayıraq ki, gələcəyi dumanlı şəkilde güclə təsəvvür edilən, ictimai-sosial dayaqları mücərrəd "sovət xalqı" hesab olunan kommunizm epoxası iki yüz milyonluq bir toplumu siyasi-hərbi güc və ideoloji təzyiq vasitəsilə hələ heç kime agah olmayan qeyri-müəyyən bir "xoşbəxt gələcəyə" necə sürükleyirdi. Az sonra tarixinə təsdiq etdiyi kimi, ancaq lümpen proletariatın icad edə biləcəyi "qırmızı ideologiya" həttə belə bir gələcəyin qurucuları üçün "Komunizm qurucusunun əxlaq kodeksini" də bəyan etmişdi. Lakin mövcud olduğu 70 il ərzində ne bu ideologiyanın sahibləri, ne onun bələdçi lər, ne də "xoşbəxt gələcək" qurucuları olan sovet vətəndaşları nəyi qurmaq və yaratmaq istədiklərini və buna necə nail olacaqlarını başa düşmədi. Nəticə isə göz qabağındadır: əzilən, alçalan, milli, mənəvi dəyərlərdən, elementar insanı heysiyatlarından məhrum edilən, insan və ictimaiyet qanunuşluqlarından kəndən gərəksiz bir eşa kimi heyat sürməyə məhkum edilən, mənəvi və fiziki cəhdən məhv edilən milyonlarla insan həyatı. Baş tutmamış kommunizm epoxasının ümumi mənzərəsi məhz bundan ibarət idi.

Lakin bu ümuminin içərisində sezilərək və ya sezikmədən fərqlənən, dövrün qayda-qanunları çərçivəsindən kəndən düşənən beyninlər və sovet örtüyü altında da olsa öz fealiyyətini insani duyğuların, dəha böyük bəşeri ideyaların gerçikləşməsinə yönəldən insanlar da vardi. Lümpenlərin lümpen düşüncəlerini və dünyagörüşünü milyonların beyninlərinə sırmuşaq gelecəyə daşımaga çalışan sovet bürokratiyasının hakimlik etdiyi yeknəsek düşünce və müti heyat terzi fonunda belə insanların amalları və düşüncəleri bir çox hallarda onları əhəmiyyətinə sərənlərə çıxarırdı. Həmin dövrən ön sırada olmağın aqibəti isə yalnız iki sonluqla bittə bilerdi: ya Şöhrət Zirvesi, ya da Dar ağacı. Aşağıdan yuxarıya doğru bu sistemin bütün pillələrini ezmələ adlayıb sovet maşınının an vacib mexanizmlərini idarə etmiş o zamanki bir çox partiya və hökümət "ulduzlarının" faciəvi sonluğunu da bunun sübutu və sovet tarixinin reallıqlarıdır.

Bütün bunlar sovet rejiminin girovunda öz mövcudluğunu sürdürən Azərbaycandan da yan keçməmişdi. Düşünən beyninlər, danişan diller, "oxuyan tar"lar, bir sözü hürriyyətə sövq edən açıq-gizli hər hansı əməller dərhal "ifşa" olunur, milletinən mütərəqqi fikir sahibləri dara çəkilir, Sibir çöllerində, NKVD və KQB zindanlarında həyatla vidalaşırırdılar. Hüseyn Cavid, Əhməd Cavad, Salman Mümtaz, Mikayıllı Müşviq, Tağı Şahbazi Simurq, Bakır Çobanzade, Yusif Vəzir Çəmənəzəmlli, Hənəfə Zeynalı, Seyid Hüseyn kimi xalqın gelecəyinə yol açmaq üçün beynləre işiq, düşüncələrə mübarizə ruhu gətirməyə cəhd göstərən minlərlə millet övladını da məhz bu sistem xalqımızın elindən aldı.

İndi başqa zamandır. Müstəqilliyimizi bərpa etmək öz tələyimizə, öz milli ideologiyamıza və öz gelecəyimizə sahib çıxmış imkanı qazanmışıq. Bu da asan başa gəlmedi. 20 Yanvar şəhidliyindən başlamış, Qara-bağ torpaqlarında tərk edilən müqəddəs yurd

yerlərimizin, bu yerlərdə torpağa gömülünlərinsə insanın faciəsi hesabına Azad Xalqa və Müstəqil Dövlətə çevrildik. İndi gələcək haqqında təsəvvürümüz de, bu günkü düşüncə və həyat tərzimiz də fərqlidir, gələcəyə çıxdığımız yolumuz da başqadır. Məzmunca da, mahiyətə de tamamilə fərqli bir əhəmiyyətin təşəkkül və təkamül mərhələsini yaşamaqdır. Bu yeni bir epoxadır. Bu iki dövr arasındakı keçidin özə də az qanlar aparmadı. İki fərqli epoxanı birləşdirən zaman intervalı isə tarixi nöqtəyi nəzərdən ne qədər qısa görünse da, əsasın ziddiyətləri - siyasi-iqtisadi, maddi-mənəvi, sosial böhranları ilə yanaşı xalqımıza öz müstəqil dövlətçiliyini bərpa etmək şansını yaratmaq kimi əhəmiyyətli tarixi hadisələr də zəngindir. Belə nailiyətlər isə ictimai-siyasi hadisələrin gedisi ndən kərtəbli surətdə əlde oluna bilmezdi. Buna aparın yoluş başlangıcında azadlıq və müstəqillik kimi müqəddəs amallara köklənmış düşünce sahibləri və bu tarixi dövr ərzində cəreyan edən hadisələri məhz bu məqsəd və məramaların həyata keçməsinə doğru istiqamətləndirən fealiyyət sahibləri olmalı idi və var idi. Böyük Mirzə Fətəlinin sədiyi milli özündürək toxumlarından cürcib ilk milli cümhuriyyətimizin yaranmasına və sovet dövrünün "et maşınınından" keçərək bu günkü hərriyyətimizə qədər qət olunan tarixi yol milli əqidəmiz, milli məqsəd və məramalarımızın yetişdiyi, əzildiyi, metinleşdiyi və nehayət, qələbə caldıqi əzəmətli bir yoldur. Bu uzun, iztritib, lakin şərəflə yolda mücadilə aparan maarifçilərimiz, cümhuriyyətçilərimiz, dissidentlərimiz və mübarizələrimiz, son qələbəyə çatdırmaq uğrunda öz canları, öz doğmalarını və öz həyatlarını fedakarlıqla qurban verdilər. Bu Möhtəşəm Qəlebənin müəllifi olmaq səadəti isə sovet dövründə "Söhrət apoqeyi" ilə "Dar ağacı" arasında cəsərdən milletin gələcəyi üçün çələşən, müstəqillik dövründə böyük bir fədakarlıqla "həyatının qalan hissəsinə də öz xalqına həsr edən" və nehayət, "Azərbaycanı olması ilə fəxri etdiyi" bütün dünyaya bəyan edən Heydər Əliyevə nəsib oldu.

Keçən əsrin 60-ci illərinin sonundan başlayaraq Azərbaycanda baş verən köklü dəyişikliklər məhz Heydər Əliyevin deqiq məqsədlərə istiqamətlənmiş məqsədəyönlü fealiyyəti və siyasi iradəsi ilə baş verirdi. Təsadüfi deyil ki, məhz onun rəhbərliyi dövründə ilk dəfə olaraq milli dövlətçilik təfəkkürünə malik olan yerli milli kadrlar hazırlanı və ali hakimiyət orqanlarında yerləşdirildi. Azərbaycanlı mütexəssisler sovet coğrafiyasının bütün koordinatlarında işləməye, yaşamağa və tanınmağa başladılar. Azərbaycan iqtisadi-

mat mərasimində giriş nitqi ilə çıxış edən A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun direktoru, Dövlət mükafatı laureati, akademik Yaqub Mahmudov öz təqdimatında Heydər Əliyevin hər iki dövrde xalqımızın milli maraqları namənə, dövlətçiliyimizin qurulması və möhkəmləndirilməsi uğrunda apardığı mücadilənin əhəmiyyətindən, Heydər Əliyev irsinin Azərbaycan xalqının gələcəyi üçün müstəsnə roldundan, Heydər Əliyev ideallarının ebadlaşdırılğından bəhs etdi. Sovet dövründə, komunist sistemini amansız təqibləri şəraitində Heydər Əliyev fealiyyətinin görünen və görünməyən tərəfləri haqqında taixi faktlara və şəxsi xatirələrinə söykənen həqiqətləri açıqlayan akademik Yaqub Mahmudov Heydər Əliyevin timsalında bir insanın öz düşüncələri və əməlləri ilə öz həyatını bütünlükle doğma xalqına həsr etməyin nadir nümunəsinə görə önəmə gətirdi. Səslenən çıxışlarda Heydər Əliyevin zamanla ayaqlaşmayıb, bir çox hallarda zamanın özünü belə çəkib irəliye getirən və yaxınlaşdırın bir şəxsiyyət olğulu onun əməli fealiyyətinin konkret məqamları ilə təsdiq olundu. Öz ölkəsini və öz xalqını hələ o dövrə内心e bulunduğu sovet mexanizminin labirintlərindən məhərətə keçirək irəli çıxmaq və on minlər zəka sahiblərinin uğrunda qurban getdiyi tarixi gələcəyə - müstəqilliye qovuşdurmaq üçün möhkəm özü yaratmaq Heydər Əliyevin bütün fealiyyətinin başlıca qayesi olmuşdur. Bu missisindən Heydər Əliyev miflik xalq qəhrəmanlarımızın bu gün inanılması mümkün gərənməyən şücaətinə və məhərətin imza atmışdır.

Bu gün artıq on ildir ki, Heydər Əliyevin xarizmatik baxışlarını gündəlik qaynar hadisələrin eks olunduğu canlı reportajlardan, mələtin gələcəyə üçün taleyklü məsələlərin müzakirə olunduğu gərgin müşavirələrden, Azərbaycanın haqlı tələblərinin döne-döne səslenirdiyi beynəlxalq tribunalardan deyil, her bir azərbaycanlı səmimi bir təbəssümle baxan portretlərindən izləyirik. Lakin siyasetimiz, ideologiyamız və gələcəyə ümidişimiz onun siyasi baxışlarına, onun dəst-xətti və onun öz xalqına olan sonsuz inamına esaslanır.

Şərqdə bir çox "ilk"lərin təşəbbüskarı və müəllifi olmaqla beşəriyyətin tekamül tarixinə öz adını yazmış Azərbaycan bu gün də ehatəsində yerləşdiyi regionun, çox qədim zamanlardan geniş Avrasiya məkanında lövbər salmış möhtəşən türk sivilizasiyasının cəzabə mərkəzindən əvviləndir. Geo-siyasi anlamda getdikcə çəkisi artan, sivilziyaların, müxtəlif mədəniyyətlərin diaqol və qarşılıqlı anlaşılma məkanına əvvələnən dənizlərindən daim nüfuzu yüksələn Azərbaycan dünya birliliyinin mütərəqqi inkişafına öz töhfələrini verməkdədir. Bu uğurlar Heydər Əliyevin Azərbaycanın gələcəyi haqqında təsəvvürlərinə, məqsəd və məramalarına cavab verən siyasi praqmatikanın nəticəsidir. Məhz bu yüksəliyi böyük bir uzaqgörənlilik mühədələyən Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətinin geləcək tələyinə nikbin baxışlarını belə ifadə etmişdi: "Azərbaycan bütün dünyaya gənəş kimi doğacaq." Bu gənəşin istisine sığınan Azərbaycan xalqı isə onu bir daha sənməyə qoymayıacaqdır.

Dünya tarixinin en böyük şəxsiyyətlərinin həyat və fealiyyətini araşdırın və qələmə alan ingilis biografi Uilyams Qraham özünün Heydər Əliyevə həsr etdiyi "Heydər Əliyev: Azərbaycanın yüksəlişi, enisi və yenidən yüksəlişi" adlı kitabında Heydər Əliyev fenomenini məlum tarixi-siyasi şəraitde Azərbaycanın bütövlüyünü təmin edən ən güclü bir leşdiricisi amil kimi dəyərləndirir. Müellifin qənaatindən görə, Heydər Əliyev və Azərbaycan eyni tarixi mənəviyyat biografiyasına, eyni tələye malikdir. Heydər Əliyevin keçdiyi enişli-yoxlu, lakin sonu qalibiyətli yol elə Azərbaycanın keçdiyi siyasi tələtümürlərə dolu, lakin gələcəyə sərşəlməz inamını heç vaxt itirməyən irəliliş yolu ilə onu bir daha sənməyə qoymayıacaqdır.

Iki fərqli tarix, iki fərqli cəmiyyət məhz Heydər Əliyevin simasında və fealiyyətində birləşdi, dövlətçiliyimizin əbdəliyini, sarsılmazlığını və dönməzliyini təmin etdi. Heydər Əliyev - sözün əsl menasında, siyasətdə qələbe simvoluna çevrildi.

Bu günlərdə AMEA-nın A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu tərəfindən Prezident kitabxanasında düzənlənən "Heydər Əliyev. Elminizin keşiyində" adlı 2 cildli sənədlər və materiallar toplusunun təqdimat mərasimində səslenən fikirlerin əsas leytmotivi de məhz bundan ibarət idi. Ümummili liderimiz Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş təqdi-

Cavanşir
Feyziyev
Felsəfə doktoru,
millət vəkili